

JUHAN LIIV

Väike-Maarja

mail

30. aprillil möödus 110 aastat Juhan Liivi, meie ühe kõige omanäolisema luuletaja sünnist. Lapsepõlves ja kooliaastail elas ta Alatskivi ümbruses, ent juba kihelkonnakoolipoisina sattus ta Väike-Maarja kihelkonda. Tema vend Jakob sai 1880. a. Avispeale õpetajaks, haigestus seal 7. jaanuaril 1881 raskesti ja kui haigus ei paranenud, kutsus Juhani veebruaris 1882 endale asetäitjaks.

Poliitiliselt kujunemata nooruk sattus siin Aleksandri-kooli Väike-Maarja alakomitee (esimees Moorits Mihkelson Eiprist, kirjatoimetaja Jakob Liiv) tugeva mõju alla. Loeti radikaalselt meelestatud «Sakalat» ning kuulati C. R. Jakobsoni meelset Peeter Jakobsoni, kes käis vahel Rakverest Avispeal haiget Jakobit vaatamas.

Juhan Liiv unistas sel ajal muusiku kutsest ja harjatas Äntu koolimajas orelil. Pikk väsitav teekond Äntu ja pettumus Koonu koolist saadud harmooniumis sundisid noormehe esialgselt unistusest loobuma ning luuletamisega katsetama. Ka armus ta oma õpilasesse Leena Ounmannisse. 1883. aasta algul pidi Juhan rõugetesse haigestumise pärast koju tagasi minema. Esimene armastus jahtus, Leena abielulus hiljem Gustav Trinkmanniga (aastast 1921 Kalmisto).

1884. a. sai Jakob Liivist Pandivere kooli (asus praeguse Reinura talu rehielamu kõrval Väike-Maarja pool, pisut teest eemal) õpetaja. 1885. aasta suvel läks Juhan talle sinna külla, tutvudes nii Pandivere kutsari tütre Liisa Goldingiga. Kutsari pere elas tiigi lähedal Alttõas selles otsas, kus praegu asub garaaž. Kutsari tütarde pärast käisid tihti seal Jakob Liiv, K. Krimm, P. Jakobson, Joh. Kõrv ja K. Sakk, hiljem aeg-ajalt ka Juhan Liiv. Liisa ja Juhan tundsid teineteise vastu huvi kohe algusest peale, aga kokku said nad harva, nagu kirjutab Juhan 9. juunil 1890 oma suurele sümpaatile: «Meie oleme paraku niisugused õnnelikud, nagu Keit ja Amarik, kes aastas ilusal ajal kord kokku saavad, et pärast lahkumist leinata.» Üldse võrsus sellest tutvusest pikk kirjavahetus, mille 110 säilinud kirja heidab huvitavat valgust J. Liivi mõttemaailmale ja loominguale.

1886. a. tuli Jakob Liiv uuesti Avispeale õpetajaks. Järgmise aasta aprilli lõpust kuni sügiseni asendas Juhan seal vända valla-kirjutajana, sest Jakob sõitis Venemaale keelepraktikale. Ka edaspidi oli Juhan aeg-ajalt Avispeal, viimati pikemat aega 1891. a. suvel enne vaimuhaigeks jäämist. Skisofreenikuna ründas Juhan Liiv vahel pikki otsi. Nii sattus ta 1904. aasta suvel ka Väike-Maarjasse. Vend oli 1901. a. hakanud seal teemajapidajaks ja endale väikese maja chitanud, kus pidas raamatupoodi. 1906. a. viibis Juhan Liiv taas Väike-Maarjas, elades kolm nädalat vaheldumisi teemajas (praeguse Pikk 23 asuva koolimaja lõunatiiva kõrval) ja raamatupoes (asus praeguse bussijaama ja kaupluse «Sõprus» vahel, põles samuti nagu teemajagi 29. juulil 1941). Nagu Jakob Liiv oma mälestustes mainib, oli Juhanil tollal kaasas kirikulaulude raamat, mille äärtele ta oli kirjutanud luuletusi ja aforisme. Selle viskas ta meeltesegaduses teemaja ahju ja läks välja vaatama, kas pühakirja suits on ka teist moodi kui tavaline.

See kõik jäi J. Liivile viimaseks Väike-Maarja maili, sest tervis halvenes ja rasked liigensid, kuni ta jäi lõplikult Koosale viikali. Esimese lumega varises ta 1913. a. sügisel mandlasse.

E. LEPPIK